

2. Мельник Р.С. Система адміністративного права України : Дис... д.ю.н. спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Х. : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2010. – 417 с.

3. Паспорти спеціальностей: Затверджено постановою президії ВАК України від 8 жовтня 2008 року № 45-06/7 / Атестаційний процес: нормативна база // Бюлетень ВАК України. – 2009. – № 1. – С. 6 – 19

Ігнатенко І. В.,

к.ю.н., асистент кафедри земельного та аграрного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ПРИРОДОРЕСУРСНИХ НОРМ НА ЗАБУДОВУ ЗЕМЕЛЬ

Законодавство у сфері містобудівної діяльності та цивільне законодавство ґрунтується на традиційному положенні щодо забудови земель як виду використання виключно земельних ділянок. При цьому не враховується, що забудова земель здійснює комплексний вплив на природу, а природоресурсне право ґрунтується на диференційованому правовому регулюванні використання природних ресурсів. Отже, норми права, які регулюють відносини щодо забудови земель, не здійснюють необхідного системного впливу на них. Для забезпечення при будівництві, реконструкції будівель і споруд раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища необхідна гармонізація природоресурсного законодавства та законодавства у сфері містобудівної діяльності. В останні роки вносяться значні зміни в нормативні правові акти, що регулюють суспільні відносини у сфері природокористування і охорони навколишнього середовища. Разом з тим в природоресурсному законодавстві залишилися окремі прогалини та суперечності, а містобудівне, цивільне та інше законодавство, присвячене регулюванню забудови земель, залишається недостатньо екологізованим. Викликає стурбованість і здійснюване державою «пом'якшення» екологічних вимог. В даний час відбувається скорочення адміністративних процедур, які є необхідними для покращення інвестиційної привабливості проектів будівництва будівель і споруд, але такі скорочення повинні бути розумними, екологоваженими, науково обґрунтованими.

Взагалі необхідно зазначити, що внесення змін до законодавства в принципі сприятливо впливає на земельні ділянки, в тому числі під час забудови. Однак, якщо приймати положення приватно-правового характеру закріпле-

ного в чинному ЦК України, про визнання землі об'єктом нерухомості, то проблема раціонального використання відходить на другий план. Отже виходить так, що містобудівне законодавство враховує раціональність використання землі під час забудови, а цивільне – ні.

Забудова земель будучи однією зі сторін взаємодії між суб'єктами у сфері «суспільства – природа», виражається у вилученні людиною корисних властивостей природного середовища для задоволення своїх потреб, тобто є природокористуванням [1, с. 77]. Під час забудови земель має місце безпосередня зміна якісних і юридичних характеристик земної поверхні і розташованих на ній (під нею) природних об'єктів. Це означає, що ці відносини комплексно залучаються різні природні ресурси, а самі відносини і природокористування можуть мати складний характер.

Під час зведення будинків, споруд відбувається використання природного ресурсу і значне місце у складі правового опосередкування такого виду природокористування займають норми природоресурсного характеру. З урахуванням того, що забудові можуть підлягати, наприклад, лісовкриті і водопокриті землі, і допускається будівництво підземних споруд з використанням надр, при будівництві будівель, споруд можливе виникнення не тільки землекористування, а й інших видів природокористування (лісо-, водо-, надро- користування) і відповідне їх правове регулювання.

Виходячи зі ст. 13 Конституції України, держава як представник публічної влади в нормативних правових актах земельного, водного, лісового законодавства, законодавства про надра встановлює допустимі правові форми використання природних об'єктів для будівництва, реконструкції конкретних видів будівель, споруд. Тим самим можна говорити про закріплення нормативними правовими актами природоресурсних передумов забудови земель.

Нормативно-правові акти екологічного законодавства ґрунтуються на пріоритетному підході до природних ресурсів, які використовуються в процесі забудови як частини природи, компонента навколишнього середовища. Норми лісового, водного законодавства, законодавства про надра значною мірою регулюють відносини з позиції експлуатації, вилучення природних ресурсів і визначають види споруд, для зведення яких можливе надання відповідного виду природокористування (лісо-, водо-, надрокористування), а також містять інші нормативні приписи, що забезпечують раціональне використання та охорону лісів, водних об'єктів, надр при будівництві. В силу загального призначення землі як основи здійснення господарської та іншої діяльності земельне законодавство не закріплює обмеженого переліку можливих для будівництва видів будівель, споруд. Воно містить інші інструменти, які дозволяють забезпечити інтереси всього суспільства при використанні земель і гармонійну забудову територій.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 р. крім «генеральних» вимог, спрямованих на охорону навколишнього середовища при здійсненні діяльності, також передбачає загальні та спеціальні положення в галузі охорони навколишнього середовища щодо розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації підприємств, споруд та інших об'єктів (ст. 51). Відносини ж, що виникають у галузі охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів, на підставі ст. 2 названого Закону регулюються, зокрема земельним, водним, лісовим законодавством, законодавством про надра, про охорону атмосферного повітря, про охорону і використання рослинного і тваринного світу та іншим спеціальним законодавством.

Здійснюваний положеннями природоресурсного законодавства правовий вплив на відносини щодо забудови земель ґрунтується на тісному зв'язку природних ресурсів у процесі їх використання і на особливому характері природозмін, які мають місце під час будівництва будівель і споруд. В спеціалізованих нормативно-правових актах наявні правила щодо субсидіарного застосування норм, а також відсылні положення, що сприяють розумінню і застосуванню екологічних норм незалежно від місця їх розташування.

Так, забудова завжди характеризується безпосереднім впливом на земну поверхню, тому необхідно зазначити, що наприклад, згідно з Водним кодексом України від 06.06.1995 р. до складу поверхневого об'єкта включаються і покриті водою землі. Наприклад, ставок і обводнений кар'єр юридично «пов'язаний» із земельною ділянкою. На відміну від лісу і водного об'єкта надра законодавчо визначаються як відносно окремий від землі (ґрунтового шару або земної поверхні) об'єкт правовідносин. Ця обставина пояснює зміст статті 3 Закону України «Про надра» від 27.07.1994 р., де визначено, що відносини, пов'язані з використанням та охороною земель та інших природних ресурсів, які виникають при користуванні надрами, регулюються відповідним законодавством. У ст. 3 ЗК України закріплено правило про субсидіарне застосування до земельних відносин норм законодавства про надра, ліси, води, рослинний і тваринний світ, атмосферне повітря. Ці та інші положення свідчать про наявність тісного зв'язку між нормами природоресурсного та природоохоронного законодавства, які здійснюють правове регулювання відносин щодо забудови земель.

Земельне, водне, лісове законодавство, законодавство про надра кожне у своїй частині (у сфері використання відповідного природного ресурсу) містить положення про природокористування під час будівництва будинків, будівель, споруд. Закріплення в нормах природоресурсного законодавства обмежень, що стосуються допустимості використання природних об'єктів для будівництва та видів, можливих до зведення об'єктів нерухомості, обумовлено усвідомленою суспільною потребою у збереженні біорізно-

маніття тваринного і рослинного світів, забезпеченні сталого функціонування екосистем і запобігання негативних наслідків будівельної діяльності для навколишнього природного середовища. Отже, природоресурсне законодавство дозволяє з урахуванням тих меж, які воно ж і містить, визначити юридично значущу поведінку в процесі використання природних об'єктів при їх забудові суб'єктами.

Список використаної літератури:

1. Природоресурсное право и правовая охрана окружающей среды: Учебник / Под ред. В.В. Петрова. М.: Юрид. лит., 1988. – 511 с.

Каракаш І. І.,

*завідувач кафедри аграрного, земельного та екологічного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО ПРИНЦИПІВ СУЧАСНОГО ПРИРОДНОРЕСУРСОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

У вітчизняній правовій системі основними ознаками самостійності тієї чи іншої галузі права визнається існування відповідного однорідного кола суспільних відносин, що складають його предмет і наявність притаманного їм методів правового регулювання. У якості додаткових ознак самостійного існування певної галузі права вказують не наявність джерел їх правового регулювання та притаманність саме цьому колу суспільних відносин відповідних принципів правового регулювання.

Правові принципи відіграють важливу роль у врегулюванні суспільних відносин, позаяк останні спирається на них і складають їх підґрунтя. Отже принципи права – це основні системоутворюючі засади та правові ідеї, що визначені в юридичних доктринах і галузевих правових концепціях та закріплені у джерелах норм чинного законодавства, які спрямовані на реалізацію відповідних суспільних відносин з метою впровадження державної політики у відповідній сфері. Наведене загальне визначення принципів права дозволяє стверджувати, що вони можуть бути легально сформульовані та офіційно закріплені у законодавчих актах або безпосередньо впливати із змісту останніх, бо спираються на доктринальні юридичні засади або на галузеві правові концепції.

Відповідні правові принципи притаманні і сучасному природоресурсовому праву. У якості основних положень вони прямо закріплені в актах природоресурсового законодавства або безпосередньо впливають із змісту їх норм, відповідно до яких здійснюється регулювання природоресурсових